

АЛЬТЕРНАТИВА (франц. *alternative*, від лат. *alter* — один з двох) — необхідність вибору між двома можливостями, що виключають одна одну; А. у логіці — кожний із членів строгої диз'юнкції (судження, що з'єднує твердження за допомогою сполучника «або»), яка виражає дві чи більше можливостей, що виключають одна одну (напр., вираз: «Це міркування є або істинним, або хибним» — містить дві А.); думка, що суперечить іншій (напр., судження: «Деякі тварини мислять» є А. до судження: «Жодна тварина не вміє мислити»). Співвідношення таких висловлювань за значенням істинності характеризується законом виключеного третього. У сусп. житті може йтися про альтернат. політику, культуру, ідею тощо. Так, у соціології є напрям альтернат. соціології, який оформився наприкінці 1960-х рр. у молодіж. русі на Заході й розгорнув систему критич. заперечень тодіш. академ. та приклад. соціології. Поняття альтернат. культури виникло тоді ж, охоплюючи культурні утворення, які не відверто протистоять панівним культур. зразкам (контркультура), а існують паралельно. Зазвичай носії альтернат. культури відмовляються від більшості ін-

ституц. стосунків, «виходять» із суспільства, утворюють невеликі житл.-вироб. громади. Альтернативні політ. рухи масово розгорнулися на Заході у 1970 — 1-й пол. 1980-х рр. Розуміються, насамперед, «зелені» та ін. формації «нових політиків», які мали на меті запропонувати А. класичним, усталеним формам політ. демократії та ринк. економіки. А. офіц. політиці пропонувала й польс. «Солідарність» на поч. 1980-х рр. Як альтернат. політ. утворення виступали наприкінці 1980-х — поч. 1990-х рр. демократ. партії й організації СРСР та УРСР. Укр. Гельсин. спілка, НРУ, асоц. «Зелений світ» не лише протиставляли свої цілі тогочас. політ. системі, а й намагалися принципами своєї організації та політ. діяльності створити А. чинним правилам «політичної гри». Після здобуття Україною держ. незалежності соц.-екон. й політ. перетворення в країні зумовили інтеграцію альтернат. політ. утворень до нової сусп. системи, створюваної на засадах ринк. економіки, багатопартійності, демократ. правової держави. Нині в Україні фактично альтернат. до офіц. курсу держави є ідеологія та політика «лівих» політ. сил.

І. М. Грабовська

Бібліографічний опис:

Альтернатива / І. М. Грабовська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-43928>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).